

ΓΛΩΣΣΑ 09-01-2026

6. Γνωρίζετε άλλες τέτοιες λέξεις; Παρακάτω θα βρείτε μερικές. Σημειώστε τις σημασίες τους και βρείτε παραδείγματα για κάθε σημασία:

δανεικός: αυτός που είναι δανεισμένος, δηλαδή που τον έχουμε πάρει με τη συμφωνία να τον επιστρέψουμε:

π.χ. *Αυτό το μολύβι δεν είναι δικό μου, είναι δανεικό.*

δανικός: αυτός που αναφέρεται στη Δανία ή προέρχεται από αυτήν:

π.χ. *Αγόρασα δανικό τυρί.*

το διάλειμμα: σύντομη διακοπή σε μια εργασία, ανάμεσα σε δυο διδακτικές ώρες ή στη μέση ενός θεατρικού ή κινηματογραφικού έργου:

π.χ. *Κάναμε ένα διάλειμμα για να ξεκουραστούμε.*

το διάλυμα: ομογενές μείγμα που σχηματίζεται από την ανάμειξη δύο ή περισσότερων ουσιών:

π.χ. *Για μεγαλύτερη προστασία πλένω τα δόντια μου και με στοματικό διάλυμα.*

κλείνω: α) καλύπτω ένα άνοιγμα ή έναν κενό χώρο, εμποδίζω την είσοδο:

π.χ. *Πριν βγω από το σπίτι, κλείνω καλά τα παράθυρα.*

κλίνω: α) γέρνω προς μια κατεύθυνση, β) σχηματίζω τύπους ενός κλιτού μέρους του λόγου, γ) δείχνω προτίμηση για κάτι:

π.χ. α) *Το πάτωμα σ' αυτό το δωμάτιο κλίνει λίγο προς τα αριστερά.*

β) *Σήμερα έχω να κλίνω δυο ρήματα και τρία ουσιαστικά.*

γ) *Αυτό το παιδί κλίνει προς τη ζωγραφική.*

το κλίμα: οι καιρικές συνθήκες που επικρατούν συνήθως σε μια περιοχή:

π.χ. *Η πατρίδα μας έχει μεσογειακό κλίμα.*

το κλήμα: το φυτό του αμπελιού ή ένα κλαδί του:

π.χ. *Πρέπει να κλαδέψω το κλήμα.*

η λύρα: έγχορδο μουσικό όργανο:

π.χ. *Ο παππούς μου είναι δεξιότεχνης της κρητικής λύρας.*

η λίρα: α) νομισματική μονάδα διαφόρων κρατών και β) χρυσό νόμισμα:

π.χ. *Το εθνικό νόμισμα της Κύπρου είναι η κυπριακή λίρα.*

ότι: πως (ειδικός σύνδεσμος):

π.χ. *Άκουσα ότι έφυγε.*

ό,τι: κάθε πράγμα που, όποιο πράγμα (αναφορική αντωνυμία):

π.χ. *Μπορείς να πάρεις ό,τι θες.*

ποιος: αντωνυμία που χρησιμοποιούμε όταν ρωτάμε (το ουδέτερο της ερωτηματικής αντωνυμίας *ποιος, -α, -ο*):

π.χ. *Ποιο παιδί φώναξε;*

πιο: περισσότερο (επίρρημα):

π.χ. *Κάνε πιο γρήγορα!*

ο τοίχος: κατασκευή, συνήθως από πέτρες ή τούβλα και λάσπη, που περιβάλλει εξωτερικά ένα κτίσμα ή σχηματίζει χωρίσματα στο εσωτερικό του:

π.χ. *Τα παιδιά ζωγράφιζαν τον τοίχο στην ανατολική πλευρά του προαυλίου.*

το τείχος: ψηλή και ισχυρή κατασκευή από πέτρες (σαν ένας μεγάλος τοίχος) που έχτιζαν παλιότερα γύρω από τις πόλεις για να τις προστατεύουν από εχθρούς:

π.χ. *Στην Άνω Πόλη της Θεσσαλονίκης υπάρχει ακόμα το βυζαντινό τείχος.*

φιλάω: δίνω φιλή:

π.χ. Κάθε πρωί, πριν φύγω για το σχολείο, φιλάω τη μαμά μου.

φυλάω: προσέχω, προστατεύω:

π.χ. Φυλάω τα πράγματά μου.

ο χοίρος: το γουρούνι:

π.χ. Στο χοιροτροφείο που επισκεφτήκαμε είδαμε έναν τεράστιο χοίρο!

ο χήρος: ο άντρας που έχει πεθάνει η γυναίκα του και δεν έχει ξαναπαντρευτεί:

π.χ. Ο κ. Αριστείδης είναι χήρος.

ψηλά (επίρρημα): σε μεγάλο ύψος:

π.χ. Ανεβήκαμε ψηλά στο βουνό.

τα ψιλά: νομίσματα μικρής αξίας, κέρματα:

π.χ. Μήπως έχεις ψιλά, γιατί δεν έχω ρέστα;

7. Σημειώστε στα παρακάτω **παρώνυμα** τη σημασία τους και βρείτε **πα-
ραδείγματα για κάθε σημασία.**

αμαρτωλός: αυτός που έχει κάνει αμαρτίες παραβιάζοντας θρησκευτικούς ή ηθικούς κανόνες:

π.χ. Ένας αμαρτωλός πρέπει να εξομολογείται.

αρματολός: Έλληνας που τον είχαν προσλάβει οι Τούρκοι και του είχαν δώσει όπλα για να προστατεύει μια ορισμένη περιοχή από τους κλέφτες στην ε-
ποχή της Τουρκοκρατίας:

π.χ. Οι αρματολοί συνεργάστηκαν με τους κλέφτες για την ελευθερία της
Ελλάδας.

τα βράγχια: τα αναπνευστικά όργανα των ψαριών:

π.χ. Τα ψάρια αναπνέουν με βράγχια.

τα βράχια: πετρώδης έκταση στην ξηρά ή στη θάλασσα:

π.χ. Το καϊκι τσακίστηκε πάνω στα βράχια.

η εκατόμβη: θάνατος πολλών ανθρώπων, συνήθως σε πόλεμο ή ατύχημα:
π.χ. *Κάθε Σαββατοκύριακο θρηνούμε εκατόμβες θυμάτων σε τροχαία ατυχήματα.*

η κατακόμβη: υπόγειο νεκροταφείο των πρώτων χριστιανών, που αποτελούνταν από πολλούς διαδρόμους και σήραγγες. Εκτός, όμως, από νεκροταφείο, χρησίμευε και σαν τόπος συνάντησης και λατρείας:

π.χ. *Την περίοδο των διωγμών οι χριστιανοί κρύβονταν στις κατακόμβες.*

η έκλειψη: όταν τρία ουράνια σώματα βρίσκονται στην ίδια ευθεία, το ένα από αυτά μπαίνει στη σκιά του ενός ή των δυο άλλων, με αποτέλεσμα να μην είναι ορατό· το φαινόμενο ονομάζεται έκλειψη:

π.χ. *Σε λίγο θα παρακολουθήσουμε την έκλειψη της Σελήνης.*

η έκθλιψη: γραμματικό φαινόμενο όπου το τελικό φωνήεν μιας λέξης χάνεται πριν από το φωνήεν της επόμενης λέξης:

π.χ. *Στη φράση «τ' άκουσες τα νέα;» το γράμμα α της λέξης «τα» έχει πάθει έκθλιψη.*

η θέα: η παρατήρηση με τα μάτια από ένα ορισμένο σημείο:

π.χ. *Η θέα από το βουνό ήταν μαγευτική.*

η θεά: γυναικεία θεότητα:

π.χ. *Η Αφροδίτη ήταν η θεά της ομορφιάς.*

η κάμαρα: δωμάτιο σπιτιού:

π.χ. *Δέχτηκε τους ξένους στη μεγάλη κάμαρα.*

η καμάρα: αψίδα με ημικυκλικό σχήμα:

π.χ. *Στα νησιά των Κυκλάδων χτίζουν σπίτια με πολλές καμάρες.*

η οροφή: η άνω επιφάνεια ενός χώρου, που στο σπίτι τη λέμε ταβάνι:

π.χ. *Από την οροφή του σαλονιού μας κρέμεται ένας μεγάλος πολυέλαιος.*

ο όροφος: οι χώροι ενός κτίσματος που βρίσκονται σε ένα επίπεδο και στο ίδιο ύψος από το έδαφος:

π.χ. *Ο Πέτρος μένει στον τρίτο όροφο.*

παίρνω: πιάνω κάτι και το φέρνω κοντά μου:

π.χ. *Ο μικρός μου αδερφός με παίρνει από το χέρι για να περάσουμε το δρόμο.*

περνώ: πηγαίνω ή έρχομαι σ' ένα μέρος και δε μένω εκεί, αλλά συνεχίζω την πορεία μου:

π.χ. *Περνώ απέναντι μόνο από τις διαβάσεις.*

ο πολιτικός: αυτός που σχετίζεται με τον πολίτη ή την πολιτική:

π.χ. *Ο πρωθυπουργός είναι πολιτικός.*

πολίτικος (επίθετο): αυτός που προέρχεται από την Πόλη ή που αναφέρεται στην Πόλη, δηλαδή την Κωνσταντινούπολη:

π.χ. *Αγοράσαμε πολίτικο τσουρέκι.*

το πρότυπο: αυτό που λειτουργεί ως υπόδειγμα, που αποτελεί ένα καλό παράδειγμα το οποίο οι άλλοι αξίζει να το μιμηθούν:

π.χ. *Ο κ. Αλεξάνδρου είναι πρότυπο εργατικού ανθρώπου.*

το πρωτότυπο: αυτό που έγινε πρώτο και με βάση το οποίο παράγονται άλλα:

π.χ. *Αφού βγάλεις 25 αντίτυπα, σε παρακαλώ να μου επιστρέψεις το πρωτότυπο.*

η στήλη: μακρόστενη πλάκα, συνήθως με χαραγμένη επιγραφή, που έχει τοποθετηθεί ως μνημείο:

π.χ. *Στο κέντρο της πλατείας τοποθετήθηκε μια μαρμάρινη στήλη με τα ονόματα των θυμάτων του Β' Παγκοσμίου πολέμου.*

ο στύλος: η κολόνα:

π.χ. *Ο ναός του Παρθενώνα στηρίζεται σε πολλούς στύλους.*

ο στίβος: το επίπεδο τμήμα του γηπέδου, που έχει διαμορφωθεί κατάλληλα για την πραγματοποίηση αθλητικών αγώνων, καθώς και όλα τα αγωνίσματα που γίνονται σε αυτό το χώρο:

π.χ. *Οι Έλληνες αθλητές διακρίθηκαν στα αγωνίσματα του στίβου.*

η στοίβα: σωρός από πράγματα που έχουν τοποθετηθεί το ένα πάνω στο άλλο:

π.χ. *Πάνω στο γραφείο του υπήρχε μια στοίβα βιβλία.*

η σφήκα: έντομο που μοιάζει με τη μέλισσα:

π.χ. Πονάει πολύ, γιατί τον τσίμπησε σφήκα.

η σφίγγα: μυθολογικό τέρας, συνήθως με σώμα λιονταριού, κεφάλι γυναίκας και ουρά φιδιού:

π.χ. Ένα από τα αξιοθέατα της Αιγύπτου είναι και το άγαλμα της Σφίγγας.

τεχνητός, -ή, -ό (επίθ.): αυτός που έχει κατασκευαστεί, που δεν είναι φυσικός:

π.χ. Η λίμνη του Μαραθώνα είναι τεχνητή.

τεχνικός, -ή, -ό (επίθ.): αυτός που έχει σχέση με την πρακτική εφαρμογή θεωρητικών γνώσεων:

π.χ. Το έργο παρουσιάζει τεχνικές δυσκολίες.

ο χορός: το να χορεύει κανείς:

π.χ. Μου αρέσει πολύ ο χορός.

ο χώρος: έκταση στο εσωτερικό ενός κτιρίου ή έξω, που έχει ορισμένες διαστάσεις:

π.χ. Οι πλατείες είναι δημόσιος χώρος.

ωφελώ: βοηθάω, είμαι χρήσιμος, έχω καλό αποτέλεσμα για κάποιον ή για κάτι:

π.χ. Τα φρούτα μάς ωφελούν πολύ.

οφείλω: χρωστώ, είμαι υποχρεωμένος να ανταποδώσω σε κάποιον κάτι:

π.χ. Οφείλει πολλά στο δάσκαλό του.

8. Για τις παρακάτω λέξεις που ανήκουν στη μεγάλη οικογένεια της λέξης «φίλος» βρείτε τα αντίστοιχα ουσιαστικά (συμβουλευτείτε και το λεξικό σας):

φιλάνθρωπος-φιланθρωπία	φιλόπατρις-φιλοπατρία
φιλάργυρος-φιλαργυρία	φιλόσοφος-φιλοσοφία
φιλειρηνικός-φιλειρηνισμός	φιλότιμος-φιλοτιμία
φιλέλληνας-φιλελληνισμός	φιλόζωος-φιλοζωία
φιλόδοξος-φιλοδοξία	φιλομαθής-φιλομάθεια
φιλόλογος-φιλολογία	φιλόξενος-φιλοξενία
φιλόπονος-φιλοπονία	φιλότεχνος-φιλοτεχνία